

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Τοῦ κ. ROBERT S. McNAMARA
Προέδρου τῆς Διεθνoῦς Τραπεζῆς

Τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐνίσχυσαν τὰς σκέψεις τὰς ὁποίας διετύπωσα κατὰ τὴν εἰς Κοπεγχάγην διάσκεψίν μας. Κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος, ἐτόνισα ὅτι 22 ἐκ τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν εἶχαν υἰοθετήσει πολιτικὴν δημογραφικῆς σχεδιοποιήσεως. Κατὰ τοὺς 12 τελευταίους μῆνας, πολλαὶ ἄλλαι κυβερνήσεις ἐκινήθησαν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν. Ἀλλά, θὰ παρέλθουν δεκαετίαι μέχρις ὅτου ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν γεννήσεων φθάσῃ εἰς ἀποδεκτὰ ἐπίπεδα. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ κόσμος θὰ ἔχη τεραστίως περισσότερον πληθυσμὸν ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἔχει σήμερον.

Ἐκ τῶν πραγματοποιηθέντων ὑπολογισμῶν, συνάγονται δύο σημαντικὰ συμπεράσματα:

1) Ἐκάστη δεκαετία ἀναβολῆς εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ πληθυσμιακοῦ προβλήματος εἰς τὰς ἀναπτυσσομένας χώρας θὰ ὀδηγήσῃ τελικῶς εἰς ἕνα πληθυσμὸν κατὰ μέσον ὄρον κατὰ περίπου 20% μεγαλύτερον εἰς τὰς χώρας αὐτάς, ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχη.

2) Μὲ τὰς εὐνοϊκώτερας ἀκόμη παραδοχάς, οἱ πληθυσμοὶ τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ αὐξάνονται μὲ μεγάλην ταχύτητα ἐπὶ πολλὰς δεκαετίας, τετραπλασιαζόμενοι πιθανῶς ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ σημερινὰ ἐπίπεδα καὶ πλησιάζοντας συνολικῶς περίπου τὰ 10 δισεκατομμύρια.

Αἱ συνέπειαι τῶν γεγονότων αὐτῶν δι' ὄλους ὅσους ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀνάπτυξιν εἶναι σαφεῖς:

— Πρέπει νὰ ἐντείνωμεν τὰς προσπάθειάς μας εἰς τὴν πληθυσμιακὴν σχεδιοποίησιν, προσπαθοῦντες νὰ περιορίσωμεν τὸν χρόνον ὁ ὁποῖος χρειάζεται διὰ τὴν μείωσιν τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως.

— Πρέπει νὰ ἀναμορφώσωμεν τὰ ἀναπτυξιακὰ προγράμματα διὰ τὴν προσεχῆ δεκαετίαν ἢ δια δύο δεκαετίας, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τί εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ συμβῆ, ἐὰν συνεχισθῇ ὁ ταχὺς ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ συνόλου τοῦ πληθυσμοῦ.

Τὰ ἀναπτυξιακὰ προγράμματα δὲν ἀντιμετώπισαν μέχρι τοῦδε τὰς προσαρμογὰς τὰς ὁποίας ἐπιβάλλουν αἱ συνέπειαι τῆς συνεχιζομένης δημογραφικῆς

αυξήσεως. Δύο ἀπὸ τὰς συνεπειὰς αὐτὰς— ἡ ἐπέκτασις τοῦ ὑποσιτισμοῦ καὶ ἡ χρονία καὶ αὐξανομένη ἀνεργία— ἐπιβάλλουν ἰδιαιτέραν προσοχήν.

ΥΠΟΣΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Εἶναι φανερόν ὅτι τὸ κύριον ἀποτέλεσμα τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ὑποσιτισμοῦ εἶναι ἡ μεγάλη παιδικὴ θνησιμότης. Ἄλλὰ, δὲν ἀποθνήσκουν ὅλα τὰ ὑποσιτιζόμενα παιδιά. Ἐκατοντάδες ἑκατομμυρίων ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἐπιζοῦν ἀδυνατοῦν νὰ ἀναπτύξουν πλήρως τὸν ἀνθρώπινον δυναμισμὸν των.

Ὁ ὑποσιτισμὸς ὁμως δὲν πλήττει μόνον τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα. Ἡ ἀνεπάρκεια πρωτεϊνῶν περιορίζει σοβαρῶς τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν. Σχεδὸν παντοῦ, οἱ λαοὶ χαμηλοῦ εἰσοδήματος εἶναι βραχύσωμοι. Ἐὰν εἰς τὴν καθυστέρησιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδιῶν προστεθῇ καὶ ἐκείνη τῶν ἐνηλίκων, εἶναι καταφανεῖς αἱ δυσμενεῖς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς ἰκανότητος πρὸς ἐργασίαν. Καὶ τὸ ἀκόμη σοβαρώτερον εἶναι ὅτι, ἀναλόγως πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν δυσμενοῦς ἐπιδράσεως τοῦ ὑποσιτισμοῦ, μειοῦται καὶ ἡ ἰκανότης πρὸς ἐκτέλεσιν τεχνικῶν ἐργασιῶν.

Φυσικά, ὑπὸ μίαν ἔννοιαν, ἡ βασικὴ αἰτία τοῦ ὑποσιτισμοῦ εἶναι ἡ πενία. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει ἢ ὅτι δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν τὴν πραγματοποίησιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως διὰ νὰ ἀρχίσωμεν τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ. Δὲν εἶναι ἀπαράδεκτον τὸ κόστος τῆς ἀντιμετώπισεως τῶν βασικῶν διαιτητικῶν ἀνεπαρκειῶν. Π.χ., ἔχει ὑπολογισθῆ ὅτι, μὲ κόστος 8 δολλαρίων κατ' ἔτος ἀνὰ παιδίον, εἶναι δυνατὴ ἡ κάλυψις τῶν ἀνεπαρκειῶν ἐνὸς διαιτολογίου τὸ ὅποιον σήμερον τὸ στερεῖ ἀπὸ τὸ $\frac{1}{4}$ τῶν εἰς πρωτεΐνας καὶ ἀπὸ τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν εἰς θερμίδας ἀναγκῶν του.

Πράγματι, ὑπάρχουν πολλαὶ δυνατότητες αὐξήσεως τῆς διαιτητικῆς ἀξίας τῶν τροφίμων διὰ χαμηλοῦ κόστους ἀγροτικῶν καὶ βιομηχανικῶν μεθόδων.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Αἱ στατιστικαὶ σχετικῶς μὲ τὴν ἀπασχόλησιν καὶ τὴν ἀνεργίαν εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας εἶναι ἀνεπαρκεῖς. Ἐν τούτοις, εἶναι καταφανὲς ὅτι, ἂν καὶ τὰ ποσοστὰ αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος ἔχουν βελτιωθῆ σημαντικῶς κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ἐλάχισται ἀπὸ τὰς ἀναπτυσσομένας οἰκονομίας ἔχουν ἀναπτυχθῆ μὲ ταχύτητα ἐπιτρέπουσαν τὴν ἀπορρόφησιν τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ των. Σήμερον, οἱ περισσότεροι οἰκονομολόγοι συμφωνοῦν ἐπὶ τοῦ ὄ,τι:

— Ἡ ἀνεργία καὶ ἡ ὑποαπασχόλησις εἶναι ἐξαιρετικῶς μεγάλαι εἰς τὰς ἀναπτυσσομένας χώρας, κατὰ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὰς ἀνεπτυγμένας.

— Εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας τὸ ποσοστὸν ἀνεργίας πλησιάζει τὰ 20 - 25%.

— Ἐὰν συνεχισθῇ ἡ σημερινὴ κατάστασις, ἡ ἀνεργία θὰ ἐνταθῇ.

Θὰ ἦτο παραπλανητικὸν τὸ νὰ ὀμιλῇ κανεὶς περὶ προβλήματος ἀπασχολήσεως. Εἰς τὴν πραγματικότητα, ὑπάρχουν δύο ξεχωριστὰ προβλήματα ἀπασχο-

λήσεως: τὸ ἓνα ἀφορᾷ τὰς πόλεις καὶ τὸ ἄλλο τὴν ὑπαιθρον. Οἱ ὑπολογισμοὶ τῆς ἀνεργίας εἰς τὰς περισσοτέρας ἀπὸ τὰς ἀναπτυσσομένης χώρας, ἀναβιβάζουν τὸ ποσοστὸν τῶν ἀνέργων εἰς 5—10% τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Δοθέντος ὅμως ὅτι ἡ ἀνεργία αὐτὴ εἶναι κατὰ πολὺ ἐντοπισμένη εἰς τὰς πόλεις, τὸ ποσοστὸν τοῦ ἀνέργου ἀστικοῦ ἐργατικοῦ εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερον.

Ἐκπαιδευμένοι, ὑποαπασχόλησις καὶ ἀνεργία εἰς τὰς ἀναπτυσσομένης
χώρας, πλὴν τῆς Κίνας

	εἰς ἑκατομύρια		εἰς % τοῦ συνόλου	
	1970	1980	1970	1980
Πλήρως ἀπασχολούμενοι	504	592	75,3	70,5
Ἐκπαιδευμένοι	130	200	19,4	23,8
Ἐκπαιδευμένοι	634	792	94,7	94,3
Ἐκπαιδευμένοι	36	48	5,3	5,7
Σύνολον ἐργατικοῦ δυναμικοῦ	670	840	100	100

Ἡ ὑποαπασχόλησις εἶναι συνήθης εἰς τὰς ἀστικές περιοχάς. Οἱ ἀπασχολούμενοι εἶναι ἐπίσης πολὺ περισσότεροι ἀπὸ ὅσους χρειάζονται ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ ἐκτελουμένου ἔργου. Δὲν εἶναι δυνατὸς ὁ ἀκριβὴς ὑπολογισμὸς τῆς ἐκτάσεως τοῦ φαινομένου αὐτοῦ. Ἀλλά, π.χ., τὸ ποσοστὸν τοῦ μὴ ἀγροτικοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖται εἰς ὕπηρεσίαν εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς φθάνει τὸ 60—70%, μὲ τὰς ἀξίσεις αὐξήσεως, ἐνῶ εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας τῆς Εὐρώπης παραμένει ἐπὶ πολλὰς δεκαετίας γενικῶς σταθερὸν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν 40—50%.

Ὅσον κακὴ καὶ ἐὰν εἶναι ἡ κατάστασις εἰς τὰς πόλεις, σχεδὸν παντοῦ τὸ πρόβλημα τῆς ἀγροτικῆς ὑποαπασχολήσεως εἶναι ἀριθμητικῶς σοβαρότερον. Καὶ εἶναι τραγικότερον, διότι περικλείει τοὺς πτωχότερους ἀνθρώπους τῶν ἀναπτυσσομένων κοινωνιῶν. Συνήθως, ἀποτελεῖ συνέπειαν τοῦ γεγονότος ὅτι μεγάλα οἰκογένεια διαμοιράζονται τὸ ἔργον τῆς καλλιέργειας πολὺ μικρῶν κλήρων ἢ ὅτι ἀκτῆμονες ἀγρόται εὐρίσκουν ἐργασίαν μόνον κατὰ τὰς περιόδους «αἰχμῆς». Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τεραστίαν σπατάλη δυναμικῶν παραγωγικῶν πόρων. Ἐχει ὑπολογισθῆ ὅτι, κατὰ τὸ 1960, εἰς τὴν Λατινικὴν Ἀμερικὴν, ἡ ἀγροτικὴ ὑποαπασχόλησις ἀντεστοίχει πρὸς τὸ 1/3 τοῦ ἀγροτικοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Καὶ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι τὸ ποσοστὸν ηἰξήθη ἔκτοτε.

Ἀκόμη σημαντικώτερον ἀπὸ τὴν σπατάλην αὐτὴν πόρων εἶναι τὸ κόστος τῆς ὑποαπασχολήσεως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας. Τὸ πρόβλημα

συνίσταται εις τὸ ὅτι, ὄχι μόνον τόσοι πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἄνεργοι ἐπὶ τόσον πολὺ μεγάλο διάστημα τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ ἀπασχόλησις τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ εὑρουν τοὺς ἀποδίδει τόσον πολὺ μικρὸν εισόδημα. Κατὰ τὸ 1960, εἰς τὴν Βραζιλίαν, τὸ πτωχότερον 20 % τοῦ πληθυσμοῦ, κυρίως ἀγροτικόν, εἶχεν ἐτήσιον εισόδημα ἴσον πρὸς μόλις τὸ $\frac{1}{6}$ τοῦ ἐθνικοῦ μέσου ὄρου. Πρόσφατοι μελέται δεικνύουν ὅτι τὰ 40 - 50 % τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἰνδίας ἔχουν εισοδήματα μικρότερα τοῦ κατωτάτου ὁρίου τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς βασικὰς ἀνάγκας διατροφῆς. Καὶ αἱ μελέται αὐταὶ ὑπαινίσσονται ὅτι ἡ κατάστασις ἔχει μᾶλλον ἐπιδεινωθῆ παρὰ βελτιωθῆ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Ἡ ἀγροτικὴ ὑποαπασχόλησις εἶναι ἡ κυριώτερα αἰτία τοῦ μεγάλου καὶ διευρυνομένου χάσματος μεταξὺ τῶν ἀστικῶν καὶ τῶν ἀγροτικῶν εισοδημάτων. Εἰς τὰς περισσοτέρας ἀπὸ τὰς ἀναπτυσσομένης χώρας τὰ μέσα εισοδήματα εἰς τὰς ἀστικὰς περιοχὰς εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ ἐκεῖνα εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς. Αἱ ἀνισότητες αὐταὶ ἀντικατοπτρίζονται εἰς τὰς στατιστικὰς κατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εισοδήματος ἀπὸ τὰς ὁποίας προκύπτει μικρότερα ἰσότης εἰς τὰς ἀναπτυσσομένης παρὰ τὰς ἀνεπτυγμένης χώρας. Εἰς τὰς περισσοτέρας ἀνεπτυγμένης χώρας τὸ εισόδημα τοῦ πλουσιωτέρου 5 % τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι κατὰ $\frac{2}{3}$ μεγαλύτερον ἐκείνου τῶν πτωχοτέρων 60 %.

Ἄν καὶ πολλὰ εἶναι δυνατόν καὶ πρέπει νὰ γίνουν διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ ρυθμοῦ αὔξήσεως τῶν παραγωγικῶν ἐπαγγελμάτων εἰς τὰς ἀστικὰς περιοχὰς, θὰ παραμείνῃ τὸ εισοδηματικὸν χάσμα καὶ ἡ μετακίνησις εἰς πόλεις θὰ ὑπερβῆ τὸν ἀριθμὸν τῶν δημιουργουμένων νέων ἐπαγγελμάτων, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχη ἡ ἀγροτικὴ ὑποαπασχόλησις. Οὕτως, ἡ λύσις τοῦ ἀστικοῦ προβλήματος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν λύσιν τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος. Καὶ ἡ λύσις τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος πρέπει νὰ εὐρεθῆ κυρίως εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς. Εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας δὲν ὑπάρχει ἐλπίς ὅτι ἡ δημιουργία ἀπασχολήσεων εἰς τὰς πόλεις θὰ εἶναι ἀρκετὰ ταχεῖα, ὥστε νὰ ἀπορροφήσῃ ὅλους τοὺς ὑποαπασχολουμένους τῆς ὑπαίθρου.

Ἡ αὔξησις τῶν ἀπασχολήσεων εἰς τὰς πόλεις τοῦ ἀναπτυσσομένου κόσμου κατὰ 4,5 % ἐτησίως θὰ ἦτο τεράστιον ἐπίτευγμα, ὑπερβαῖνον ὅλα ὅσα ἐπετεύχθησαν κατὰ τὸ παρελθόν. Ἡ αὔξησις τῆς βιομηχανικῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὰς ἀναπτυσσομένης χώρας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1955 καὶ 1969 ἀνῆλθεν εἰς περίπου 4 %, ἐνῶ ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή ἠδξήθη κατὰ 7 %. Ὁ κύριος ὄγκος τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὸν ἀναπτυσσόμενον κόσμον εὐρίσκεται εἰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας τὰ 70 % τουλάχιστον τῶν κατοικῶν ζῆ τώρα εἰς ἀγροτικὰς περιοχὰς. Εἰς τὰς χώρας αὐτάς, ἡ κατὰ 4,5 % αὔξησις τῶν ἀστικῶν ἀπασχολήσεων θὰ ἐξησφάλιζεν ἀπασχόλησιν εἰς μίαν αὔξησιν τοῦ συνολικοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ κατὰ 1,3 % — περίπου τὸ ἡμισυ τῆς προβλεπομένης αὔξήσεως. Τὸ ὑπόλοιπον θὰ πρέπει νὰ παραμείνῃ εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα, ὅστις χαρακτηρίζεται ἀπὸ μεγάλην ὑποαπασχόλησιν.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ἀνησυχητικώτερα γεγονότα σχετικῶς μὲ τὴν αὔξανομένην ὑποαπασχόλησιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ τὴν αὔξησιν τῆς πενίας εἰς τὴν ὑπαίθρου εἶναι ὅτι τὰ γεγονότα αὐτὰ ἔλαβον χώραν κατὰ μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν

τὸ συνολικὸν εἰσοδήμα ἠδῆξαντο μὲ πρωτοφανῆ ρυθμὸν. Κατὰ τὴν δεκαετίαν 1960 - 1970, ἡ μέση ἐτησίαι αὐξήσις τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν ὑπερέβη τὸ 5 %. Ἄλλ' ἡ κατανομὴ τῆς αὐξήσεως αὐτῆς τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος ἦτο τόσον ἄνιστος, ὥστε τελικῶς ἐδημιούργησε ἀντίδρασιν ἐναντίον τῆς ἀναπτύξεως, ὡς κυριωτέρου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ καὶ αἴτημα ὅπως δοθῇ μεγαλυτέρα προσοχὴ εἰς τὴν ἀπασχόλησιν καὶ τὴν κατανομὴν εἰσοδήματος.

Αἱ ἀναπτυξιακαὶ προσπάθειαι πρέπει νὰ ἀποβλέπουν σαφῶς εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἰσότητα εἰς τὴν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος. Τὸ δίδαγμα τῆς τελευταίας δεκαετίας εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ στηριζόμεθα μόνον εἰς τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν διὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Ἡ μόνη ἀποτελεσματικὴ λύσις εἶναι ἡ αὐξήσις τῶν εἰσοδημάτων τῶν πτωχοτέρων ὁμάδων, διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσφερομένων εἰς αὐτὰς παραγωγικῶν ἀπασχολήσεων.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Τὰ ἀναπτυξιακὰ προγράμματα τὰ ὁποῖα θέτουν εἰς τὰς πρώτας σειράς τῶν στόχων τὴν μείωσιν τῆς πενίας, τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ὑποσιτισμοῦ καὶ τὴν παροχὴν ἀπασχολήσεως πρέπει νὰ δώσουν τὴν μεγαλυτέραν προσοχὴν πρὸς τὴν γεωργίαν. Εἰς τὰς περισσοτέρας ἀναπτυσσομένας χώρας, πλεόν τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπασχολεῖται εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Εἰς τὰς πτωχοτέρας χώρας τοῦ κόσμου, τὸ ποσοστὸν ὑπερβαίνει τὸ 80 %. Τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν αὐτὸ εἶναι πολὺ πτωχὸν καὶ ὑποαπασχολούμενον, ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ αὐξανόμενον.

Ἡ μείωσις τῆς σημασίας τῆς γεωργίας εἰς κάθε οἰκονομίαν, ἐφ' ὅσον προάγεται ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, εὐρίσκεται εἰς τὴν φύσιν τῆς ἀναπτυξιακῆς διαδικασίας. Ὅσον οἱ ἄνθρωποι καθίστανται εὐπορώτεροι δαπανοῦν ὅλον ἐν μικρότερον ποσοστὸν τῶν εἰσοδημάτων τῶν διὰ τροφίμα καὶ μεγαλυτέρον διὰ βιομηχανικὰ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας. Καθ' ὅσον προάγεται ἡ τεχνολογία, ἀναλογικῶς ὀλιγώτεροι τώρα διατίθενται διὰ τὴν παραγωγὴν πρώτων ὑλῶν καὶ ἀναλογικῶς περισσότεροι διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ὑλῶν αὐτῶν εἰς ὅλον ἐν περισσότερον λεπτεπίλεπτα βιομηχανικὰ προϊόντα.

Ἡ διαπίστωσις ὅτι, εἰς ἕνα μεταγενέστερον στάδιον μῆς δεδομένης κοινωνίας, ἡ γεωργία θὰ χάνῃ βαθμιαίως τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλους τομεῖς, δὲν δικαιολογεῖ τὴν παραμέλησίν τῆς εἰς ἕνα προηγούμενον στάδιον. Ἄλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς πολλὰς περιπτώσεις σήμερον. Αἱ δημόσια ἐπενδύσεις στρέφονται συχνὰ πρὸς τὰς ἀστικές περιοχάς. Οἱ ὑπερβολικοὶ εἰσαγωγικοὶ δασμοὶ καὶ οἱ ἄκαμπτοι ἔλεγχοι τιμῶν περιορίζουν τὰ ἀγροτικά εἰσοδήματα καὶ ἀναγκάζουν τὸν ἀγρότην νὰ ἀγοράζῃ βιομηχανικὰ καὶ καταναλωτικὰ εἶδη ἀπὸ τὰς προστατευόμενας καὶ μὲ ὑψηλὸν κόστος ἐντοπίας βιομηχανίας.

Ἡ «Πρασινὴ ἐπανάστασις» δὲν ἔλυσε τὰ μακροπρόθεσμα προβλήματα διατροφῆς τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐδημιούργησε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ λύσις τῶν εἶναι

δυνατή. Καί τοῦτο δεικνύει ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος πεισθῇ διὰ τὴν ἀναγκαιότητα ἐνὸς ἔργου, ἀναπτύσσει τεραστίαν ἱκανότητα ἐπιλύσεως τῶν τεχνολογικῶν προβλημάτων.

Εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς τοῦ ἀναπτυσσομένου κόσμου χρειάζονται εὐρύτεραι ἀγροτικαὶ ἔρευναι. Ἄλλ' αἱ ἀνεπτυγμένα χωρὰ δαπανοῦν συνήθως πολὺ περισσότερα δι' ἀγροτικὰς ἐρέυνας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀναπτυσσομένας χώρας. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, τὸ Ἰσραὴλ καὶ ἡ Αὐστραλία δαπανοῦν δι' ἀγροτικὰς ἐρέυνας τὸ ἀντίστοιχον τοῦ 2 - 3 % τῆς συμβολῆς τῆς γεωργίας εἰς τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προϊόν. Ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη δαπανοῦν τὸ 1 %. Ἄλλ' αἱ ἀναπτυσσόμενα χωρὰ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς δαπανοῦν μόλις τὸ $\frac{1}{10}$ - $\frac{1}{5}$ τοῦ $\frac{1}{100}$ τῆς συμβολῆς τῆς γεωργίας εἰς τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προϊόν.

Ἡ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ πρόκλησις συνίσταται εἰς τὸ νὰ μονοπωλοῦνται τὰ ἐκ τῆς «Πρασίνης ἐπανάστασεως» πλεονεκτήματα ὑπὸ τῶν πλουσιωτέρων ἀγροτῶν. Ἀσύνητος οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἐνθαρρύνει τοὺς ἀγρότας αὐτοὺς εἰς ὑπερβολικὴν ἐκμηχάνισιν.

Δὲν ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ ἐκμηχάνισις τῆς γεωργίας εἰς χώρας αἱ ὁποῖαι ἀντιμετωπίζουν προβλήματα ἀπασχολήσεως εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα εἶναι πάντοτε ἀσύνητος. Ἐνίοτε αὕτη προκαλεῖ αὐξησιν τῆς ἀπασχολήσεως, διότι πολλαπλασιάζει τοὺς κύκλους συγκομιδῆς ἐντὸς ἐνὸς ἔτους. Ἐξ ἄλλου, εἰς πολλάς κοινωνίας, εἶναι ἐπιθυμητὴ ἡ διανομὴ εἰς ἀκτῆμονας τῶν μεγάλων κτημάτων, ὅχι μόνον διὰ λόγους ἰσότητος, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους ἀποτελεσματικότητος, ἐφ' ὅσον βεβαίως οἱ χωρικοὶ εἰς τοὺς ὁποίους διανέμονται κληροὶ βοηθηθοῦν οἰκονομικῶς, ὅπως καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς χρησιμοποίησεως καλλιτέρων καλλιεργητικῶν μεθόδων. Τοῦτο θὰ καταστήσῃ ἀναγκαίαν τὴν μεταβολὴν τῆς διαρθρώσεως τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὑπηρεσιῶν αἱ ὁποῖαι συνήθως προσφέρονται πρὸς τοὺς μεγαλυτέρους ἀγρότας.

Ἐὰν οἱ πτωχότεροι ἀγρόται δὲν ἐπωφελοῦνται ἀπὸ τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγῆς τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ «Πρασίνη ἐπανάστασις», οὗτοι ἀδυνατοῦν νὰ αὐξήσουν τὴν εἰς τροφίμα κατανάλωσιν των καὶ ἡ ὅλη πορεία πρὸς αὐξησιν τῆς παραγωγικότητος θὰ περιορισθῇ, λόγω τῆς κάμψεως τῆς ἀγορᾶς. Ἀντιθέτως, ὅταν μεγάλα τμήματα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἔχουν μεγαλύτερον εἰσόδημα καὶ τρέφονται πληρέστερον, ἐνισχύεται αὐτομάτως ἡ παραγωγικότης των.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε σκιαγραφηθέντων μέτρων προκύπτει ὅτι δὲν ὑπάρχει κατ' ἀνάγκην ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ σκοποῦ τῆς ὑποβοηθήσεως τῶν μαζῶν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν ἄλλων σκοπῶν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Τὰ ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς χρηματοδοτηθέντα πρόσφατα προγράμματα ἀφεώρων σαφῶς τοὺς μικροὺς ἀγρότας καὶ μίαν ὠλοκληρωμένην μέθοδον ἀντιμετωπίσεως τῆς ἀγροτικῆς ἀναπτύξεως. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε διαπιστώσεων, δὲν προκύπτει ὅτι ὅταν δίδεται μεγαλυτέρα προσοχὴ πρὸς τὰς πτωχοτέρας ἀγροτικὰς ομάδας θυσιάζεται ἀναποφεύκτως ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις. Ἀντιθέτως, ἐπικρατεῖ ἡ πεποίθησις ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἐξέυρεσις μεθόδων διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ὑγιοῦς ἀγροτικῆς ἀναπτύξεως καὶ τὴν σύγχρονον πολὺ δικαιωτέραν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος.

Ἡ λύσις τῶν δυσκολωτέρων προβλημάτων τῆς πείνας καὶ τῆς ἀνεργίας εὑρίσκεται εἰς τὴν ὑπαιθρον. Ἀλλά, καὶ ὑπὸ τὰς καλλιτέρας ἀκόμη συνθήκας, ἡ ἀπασχόλησις εἰς τὴν γεωργίαν δὲν θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ αὐξηθῇ μὲ ἀρκετὴν ταχύτητα, ὥστε νὰ ἀπορροφήσῃ πλήρως τὸ αὐξανόμενον ἀγροτικὸν ἐργατικὸν δυναμικόν. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ταχεῖα αὐξήσις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς θὰ καταστῇ ἀναγκαία.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΙΝ

Ἡ μεταπολεμικὴ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις εἰς τὸν ἀναπτυσσόμενον κόσμον ἦτο ἐντυπωσιακὴ. Εἰς τὰς περισσοτέρας ἀπὸ τὰς ἀναπτυσσομένης χώρας, ἡ βιομηχανία εἶναι ὁ ταχύτερον ἀναπτυσσόμενος τομέος. Εἰς τὸν ἀναπτυσσόμενον κόσμον, ἡ βιομηχανία ἀνεπτύχθη μὲ ἐτήσιον μέσον ρυθμὸν 6 - 7 %, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1950 καὶ 1970. Ἡ βιομηχανία ἀντιπροσωπεύει τώρα τὰ 17 % τοῦ συνδεδυασμένου ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν, ἔναντι 12 % πρὸ δύο δεκαετιῶν. Ἐν τούτοις, ἡ συμβολὴ τῆς εἰς τὴν δημιουργίαν ἀπασχολήσεων ἦτο περιορισμένη. Μὲ ἐτησίαις αὐξήσεις κατὰ περίπου 4 %, ἡ βιομηχανικὴ ἀπασχόλησις ἀπερρόφησεν ὀλιγώτερον τοῦ $\frac{1}{5}$ τῆς κατὰ περίπου 200 ἑκατομμύρια αὐξήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1950 καὶ 1970.

Ἡ ἐπιθυμία πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ βιομηχανικοῦ τομέως ἦτο προφανῆς ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὰς κυβερνήσεις τῶν περισσοτέρων ἀπὸ τὰς ἀναπτυσσομένης χώρας. Καὶ μὲ τὴν ἐναρξιν τῆς διαδικασίας αὐτῆς, ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι εἶχον σημαντικὰ ἐσωτερικὰς ἀγοράς ἤρχισαν φυσικὰ μὲ τὴν ἐπιτόπιον παραγωγὴν τῶν εἰδῶν ἐκεῖνων τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ παρελθὸν ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ εἰσάγουν. Πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῆς ἐντοπίου παραγωγῆς ἔχει ἐφαρμοσθῆ συχνὰ κάποιο εἶδος προστατευτικῆς πολιτικῆς εἰς βάρος τῶν εἰσαγωγῶν — ὑψηλοὶ εἰσαγωγικοὶ δασμοὶ ἢ ποσοστικοὶ περιορισμοί.

Γενικώτερον, αἱ χῶραι αὗται ἠκολούθησαν ἐσφαλμένον δρόμον, στρέψασα τὴν προσοχὴν των ὄχι πρὸς τὰς ἐξαγωγικὰς βιομηχανίας, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι παράγουν εἶδη ὑποκαθιστῶντα τὰ εἰσαγόμενα. Ἡ πείρα ἔχει ἀποδείξει ὅτι τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἐκβιομηχανίσεως, γρήγορα ἢ ἄργά, προσκρούει εἰς δυσχερείαις. Ἐξ ἄλλου, τὰ ὑψηλὰ ἐπίπεδα προστασίας ὠδήγησαν συχνὰ εἰς τὴν διατήρησιν ὑπερτιμημένου συναλλάγματος. Τοῦτο εἶναι εἰς βάρος τῶν ἐξαγωγῶν, ἐνῶ τὰ πλεῖστα κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ εἰσάγονται.

Τὰ προβλήματα αὐτὰ ἐξουδετεροῦνται διὰ μιᾶς ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς ἢ ὁποῖα νὰ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν βιομηχανίαν, ἢ ὁποῖα πραγματοποιεῖ ἐξαγωγὰς καὶ ἢ ὁποῖα προσαρμόζεται πληρέστερον πρὸς τὰς συνθήκας τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτὰς χρειάζονται πολλοὺς ἐργάτας καὶ οὕτως συμβάλλουν εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀπασχολήσεως, ἐνῶ ὠφελοῦνται ἀπὸ τὰ πλεονεκτήματα τῆς εἰς μεγάλην κλίμακα παραγωγῆς.

Ἡ ἐκτὸς τοῦ τομέως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου πολιτικὴ ἔχει ἐπίσης μεγάλην σημασίαν διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ εἶδους τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἀπορροφήσεως ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Καὶ πολὺ συχνὰ αἱ εἰς κεφαλαιου-

χικά αγαθά επενδύσεις εις τὰς ἀναπτυσσομένας χώρας ἔχουν ἐνθαρρυνθῆ ἀπὸ φορολογικὰς παραχωρήσεις καὶ ἐπιδοτήσεις τῶν ἐπιτοκίων.

Η ΑΝΑΓΚΗ ΞΕΝΟΥ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

Ὁ στόχος τῆς δευτέρας δεκαετίας τῆς ἀναπτύξεως ἀποβλέπει εις μέσον ρυθμὸν αὐξήσεως τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος κατὰ 6% κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ 1970. Ἡ ἐπιτάχυνσις αὐτῆ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἀπὸ τὸ ποσοστὸν 5%, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπιτευχθῆ κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ 1960, θὰ ἀπαιτήσῃ ταχύτεραν αὐξῆσιν τῶν εισαγωγῶν ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκείνην τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Αὐτὸ ἐξηγεῖ τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Ο.Η.Ε. ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς κατὰ περίπου 7% ἐτησίας αὐξήσεως τῶν εισαγωγῶν τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν, κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ 1970, ποσοστὸν ἐπιβεβαιωθὲν ὑπὸ τῶν προβλέψεων τῆς Τραπεζῆς.

Αἱ εις ξένον συνάλλαγμα ἀνάγκαι θὰ αὐξηθοῦν ἀκόμη ταχύτερον. Αἱ ἀναπτυσσόμεναι χῶραι ἠναγκάσθησαν νὰ δανείζωνται ὀλονὲν περισσότερον. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ταχεῖα αὐξήσις τῶν ὑποχρεώσεων ἐξυπηρετήσεως τῶν δανείων αὐτῶν, ὑπὸ μορφήν χρεωλυσίου τῶν τόκων. Αἱ προβλέψεις τῆς Τραπεζῆς δεικνύουν ὅτι οἱ δανεισμοὶ αὐτοὶ θὰ ὀδηγήσουν εις ἐξυπηρέτησιν χρεῶν ὑπερβαίνουσαν σημαντικῶς τὸν ρυθμὸν αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Μὲ ἄλλας λέξεις, διὰ νὰ ἐπιτευχθῆ ποσοστὸν αὐξήσεως τῶν εισαγωγῶν προσεγγίζον τὸ 7% καὶ διὰ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν αἱ ἐκ τῶν χρεῶν ὑποχρεώσεις, αἱ ἀναπτυσσόμεναι χῶραι θὰ χρειάζωνται αὐξῆσιν τῶν εις ξένον συνάλλαγμα πόρων τῶν ὑπερβαίνουσαν τὸ 7% κατ' ἔτος.

Τὸ ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα προέρχεται ἀπὸ τρεῖς πηγὰς : Εἰσπράξεις ἐξ ἐξαγωγῶν, ἐξωτερικὴν βοήθειαν καὶ ἰδιωτικὸν κεφάλαιον. Τὰ ἐξ ἐξαγωγῶν ἔσοδα καλύπτουν περίπου τὰ 75% τοῦ συνόλου, ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ βοήθεια τὰ 15% καὶ τὸ ἰδιωτικὸν κεφάλαιον τὰ 10%.

Ἐχει ὑπογραμμισθῆ ἐπανεπιλημμένως ἡ ἀνάγκη αὐξήσεως τῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ βοήθειας καὶ ἰδιαίτερος ὑπὸ πολὺ εὐνοϊκοὺς ὄρους. Τοῦτο ἔχει οὐσιώδη σημασίαν διὰ τὰς ἀναπτυσσομένας χώρας, ὥστε αὐταὶ νὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα ἐξυπηρετήσεως τῶν χρεῶν τῶν καὶ συμπληρώσεως τῆς ἐγχωρίου ἀποταμιεύσεως. Ἀλλὰ, καὶ ἐὰν ἀκόμη αἱ ἀνεπτυγμένα χῶραι διαθέσουν τὸ 1% τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος τῶν, παραμένει τὸ γεγονός ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν εις ξένον συνάλλαγμα ἀναγκῶν τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν θὰ πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ τὰ ἐξ ἐξαγωγῶν ἔσοδα, τὰ ὁποῖα θὰ πρέπει νὰ αὐξάνονται κατὰ πλεον τοῦ 7% κατ' ἔτος.

Ὁ ἀναπτυσσόμενος κόσμος ὡς σύνολον δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν μεγάλην αὐτὴν αὐξῆσιν τῶν ἐξαγωγῶν μόνον διὰ τῆς ταχείας αὐξήσεως τῶν βιομηχανικῶν ἐξαγωγῶν. Ἄν αἱ ἐκβιομηχανισμένοι χῶραι ἐπερίοριζαν τοὺς δασμοὺς καὶ ἄλλα ἐμπόδια εις τὰς εισαγωγὰς βασικῶν προϊόντων, ὁ ρυθμὸς αὐτὸς ἀναπτύξεως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ, ἀλλ' ὄχι εις ἑκτασιν δυναμένην νὰ παράσχη τὸ ἐξω-

τερικόν συνάλλαγμα, τὸ ὁποῖον χρειάζονται αἱ ἀναπτυσσόμεναι χῶραι διὰ τὴν ταχεῖαν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν των.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι σαφές. Διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν αἱ ἀναπτυσσόμεναι χῶραι τὸ ξένον συνάλλαγμα τὸ ὁποῖον χρειάζονται καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχουν μεγαλύτεραν ἀπασχόλησιν, πρέπει νὰ αὐξήσουν οὐσιωδῶς τὰς βιομηχανικὰς ἐξαγωγὰς των. Ἡ αὐξησης τῶν ἐξαγωγῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἀπὸ τὰς ἀναπτυσσομένης χώρας εἶναι ἤδη ταχεῖα. Κατὰ τὴν περίοδον 1962-69 ἠδὲξήθησαν μὲ ἐτήσιον ρυθμὸν περίπου 15%.

Θὰ ἦτο ἀρκετὸν ἕαν αἱ ἐκ τῶν ὀλιγώτερον προηγμένων χωρῶν εἰσαγωγαὶ βιομηχανικῶν προϊόντων ἐξηκολούθουν νὰ αὐξάνωνται κατὰ 15% μέχρι τοῦ 1980. Ἄλλ' ἢ μὲ ρυθμὸν 15% αὐξησης τῶν βιομηχανικῶν ἐξαγωγῶν κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ 1970 θὰ εἶναι δυσκολώτερα παρὰ κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ 1960. Πρὸς τοῦτο, αἱ ἐτήσια ἐξαγωγαί, αἱ ὁποῖαι ἠδὲξήθησαν ἀπὸ ὀλιγώτερον τῶν 2 δισεκ. δολλαρίων κατὰ τὸ 1960 εἰς 7 δισεκ. δολάρια κατὰ τὸ 1970, θὰ πρέπει νὰ τετραπλασιασθοῦν διὰ νὰ φθάσουν τὰ 28 δισεκ. δολάρια κατὰ τὸ 1980. Ἀκόμη καὶ ἕαν ὁ στόχος αὐτὸς ἐπετυγχάνετο κατὰ τὸ 1980, ὁ συνολικὸς ὄγκος τῶν τοιούτων ἐξαγωγῶν θὰ παρέμενε μικρὸν μόνον μέρος — περίπου 7% — τῶν προβλεπομένων βιομηχανικῶν εἰσαγωγῶν τῶν προηγμένων χωρῶν καὶ μόλις τὸ 1% τοῦ προβλεπομένου ἀκαθάριστου ἐθνικοῦ προϊόντος των.

ΣΥΝΟΨΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἐν συνόψει καὶ συμπερασματικῶς παρατηροῦμεν ὅτι:

— Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ παρόντος αἰῶνος δεσπόζεται συνεχῶς περισσότερον ἀπὸ τὰς συνεπείας τῆς ταχείας αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ θνησιμότης ἐμειώθη ταχύτερον ἀπὸ τὴν γονιμότητα καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ἀνισορροπίας αὐτῆς ἐπιβάλλουν μεγάλας μεταβολὰς εἰς τὴν ἀναπτυξιακὴν πολιτικὴν διὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν σημαντικαὶ βελτιώσεις τῆς ἀνθρωπίνης ἐημερίας.

— Μακροπροθεσμώτερον, τὸ σημαντικώτερον θέμα εἶναι ἡ ἀποτελεσματικὴ σχεδιοποίησις τῆς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως. Σκοπὸς θὰ εἶναι ἡ σταθεροποίησις τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ πλανῆτου πολλὰς δεκαετίας ἐνωρίτερον ἀπὸ ὅ,τι θὰ συνέβαινε ἕαν δὲν ὑπῆρχε σχεδιοποίησις.

— Δοθέντος ὅτι ἡ μείωσις τοῦ ρυθμοῦ γεννήσεως εἰς «ἐπίπεδα ἀντικαταστάσεως» θὰ ἀπαιτήσῃ κατ' ἀνάγκην πολλὰς δεκαετίας, ὀφείλομεν νὰ ἀναθεωρήσωμεν τώρα τὰ ἀναπτυξιακὰ προγράμματα, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τί εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ προκαλέσῃ ἢ συνεχῆς ταχεῖα αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ εἰς ἐπίπεδα θεωρούμενα προηγουμένως ἀπίθανα. Δύο ἀπὸ τὰς συνεπείας τῆς αὐξήσεως αὐτῆς—μεγάλης ἐκτάσεως ὑποσιτισμὸς καὶ χρονία αὐξανόμενη ἀνεργία—ἐπιβάλλουν ἰδιαίτεραν προσοχὴν.

— Εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ ὑποσιτισμὸς ἐμποδίζει τὴν κινητοποίησιν ὀλοκλήρου τοῦ γενετικοῦ δυναμικοῦ ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων εἰς τὸν ἀναπτυσσόμενον κόσμον καὶ ἐπιβραδύνει τόσον τὴν οἰκονομικὴν ὅσον καὶ τὴν κοινωνικὴν ἐξέ-

λιξιν. Ἄλλ' αἱ ἔρευναι ἐπεσήμαναν τὰ ἐφικτὰ μέσα δι' ἅμεσον πρόοδον εἰς τὸν παραμελημένον αὐτὸν τομέα.

— Τὰ προβλήματα ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως εἶναι ἤδη σοβαρὰ καὶ θὰ δξυνθοῦν καθ' ὅσον ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ θὰ ἐπιταχυνθῆ κατὰ τὰς δύο ἢ τρεῖς προσεχεῖς δεκαετίαι.

— Ἡ δικαιοτέρα κατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία διὰ τὴν σκόπιμον συνέχισιν τῆς ἀναπτυξιακῆς διαδικασίας. Ἡ πολιτικὴ, συνέπεια τῆς ὁποίας εἶναι ἡ εὐνοια πρὸς τοὺς πλουσίους εἰς βάρος τῶν πτωχῶν εἶναι ὄχι μόνον ἐκδήλως ἄδικος, ἀλλὰ, τελικῶς, καὶ οἰκονομικῶς ἀτελέσφορος. Προκαλεῖ ἀπογοητεύσεις αἱ ὁποῖαι ὀδηγοῦν εἰς βιαιότητα καὶ μετατρέπουν τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον εἰς ἐπιζήμιον κατάρρευσιν τῆς κοινωνικῆς σταθερότητος.

— Ἡ πενία, ἡ ἀνισότης καὶ ἡ ἀνεργία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἀποτελεσματικῶς μόνον μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀστικοῦ τομέως, ἀλλὰ πρέπει νὰ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἀπ' εὐθείας εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς διὰ μέτρων τὰ ὁποῖα θὰ προκαλέσουν τὴν αὐξήσιν τῶν εἰσοδημάτων τῶν πτωχοτέρων ἀγροτῶν καὶ τῶν ἀκτημόνων.

— Διὰ τὴν ἐπίτευξιν ταχυτέρας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, κρίσιμον σημασίαν ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχη ἡ αὐξήσιν τοῦ ρεύματος τῆς ἐξωτερικῆς βοηθείας. Ἐν τούτοις, καὶ εἰς τὴν καλλιτέραν περίπτωσιν θὰ εἶναι ἀνεπαρκῆς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ συνόλου τῶν εἰς ξένον συνάλλαγμα ἀναγκῶν τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν. Ὡς ἐκ τούτου, θὰ ἀπαιτηθῆ τεραστία αὐξήσιν τῶν βιομηχανικῶν ἐξαγωγῶν. Τοῦτο ἐπιβάλλει μεταβολὰς πολιτικῆς τόσον εἰς τὰς πλουσίας ὅσον καὶ τὰς πτωχὰς χώρας, μεταβολὰς αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπιβάλλουν δυσχερεῖς οἰκονομικὰς προσαρμογὰς καὶ θὰ χρειασθοῦν εὐφυῆ πολιτικὴν ἡγεσίαν.

Ἄλλο μὲν τὸ ρόλος τῆς ὁμάδος τῆς Τραπεζῆς εἰς ὅλα αὐτὰ εἶναι σαφῆς. Ἔργον τῆς θὰ εἶναι ἡ παροχὴ βοηθείας. Ἡ βοήθεια αὕτη θὰ ἔχη τὴν μορφήν τόσον παροχῆς συμβουλῶν σχετικῶς μετὰ τὴν πολιτικὴν ἢ ὁποῖα θὰ ὀδηγήσῃ εἰς προγράμματα ὑγιᾶς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ὅσον καὶ εἰς ἠῤῥημένην ἰκανότητα παροχῆς οἰκονομικῆς ὑποστηρίξεως διὰ τὰ προγράμματα ταῦτα.

Τέλος, ἡ ἀνάπτυξις εἶναι κάτι τὸ πολὺπλοκον, ὅσον εἶναι καὶ ἡ ζωὴ. Ὁ κίνδυνος συνίσταται εἰς τὴν ὑπεραπλούστευσιν. Ἐπὶ πολὺ μεγάλο χρονικὸν διάστημα, ἡ ἀνάπτυξις ἐξεφράζετο ἀπλῶς ὡς αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς. Τώρα, καθίσταται ἀντιληπτὸν ὅτι ἐξ ἴσου σημαντικὰ μέτρα ἀναπτύξεως εἶναι ἡ προσφορὰ ἀποσχολήσεως, ἡ κατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἡ ποιότης τῆς ζωῆς.

Ἄν καὶ τοῦτο καθίσταται βαθμιαίως ἀποδεκτὸν θεωρητικῶς, δὲν ἔχει ἀκόμη ἐφαρμοσθῆ εἰς τὴν πράξιν, οὔτε ἀπὸ τὰς ἀναπτυσσομένας χώρας οὔτε ἀπὸ τοὺς χορηγοὺς ξένου κεφαλαίου.

Ἡ Διεθνὴς Τράπεζα κινεῖται πρὸς αὐτὴν τὴν εὐρύτεραν ἀντίληψιν τοῦ συνόλου τῆς ἀναπτυξιακῆς διαδικασίας καὶ πρέπει νὰ κινηθῆ μετὰ ἀκόμη μεγαλυτέραν ταχύτητα.